

fine Undersøgelser, der vistnok kunne være skarpsindige, men ikke holdbare, er kommen lidt paa den ene Side af Sagen; jeg troer ikke, at han saa aldeles afgjort, som han har avanceret, kan sige, at hans Mening er den ufeilbarlig rigtige (Tscherning: Nej, jeg er ingen Pave!); jeg troer, at der kan ligge Noget derimellem, som kan være det Sande, og i ethvert Tilfælde maa jeg holde for, at en Modification i hans Anskuelse kunde være meget ønskelig. Det gaaer her som andre Steder, at fordi Noget theoretisk betragtet fremstiller sig som rigtigt, er det derfor ingenlunde afgjort, at det praktisk kan anvendes paa de givne Forhold. Den ærede Rigsdagsmand talte om det patriarchalske Sindelag, som oprindeligt har hersket mellem Godseier og Fæster; ja, ganske vist, det har forandret sig; men det er netop af den Grund, hvorfor jeg ligesaa levende som den ærede Rigsdagsmand og enhver retsfindig Mand maa ønske, at det fordærlige Fæsteforhold ophører; som Forholdene have udviklet sig, maa jeg af statsøkonomiske Hensyn og mange andre Grunde ansee dets Vedbliven for skadeligt og fordærligt, og at det bør afløses netop af Selveiendom. Dette Maal fremmes efter min Formening bedst derved, at vi staae ind paa den Vej, jeg har tilladt mig at antyde; jeg vil ikke sige, at det skeer hurtigt, men Sagen vil gjøre et betydeligt Skridt fremad, og naar det da viser sig, at der er nogle ubøielige — jeg veed ikke, hvorledes jeg skal kalde dem, men jeg kan dog i ethvert Tilfælde sige ubøielige, Giere af Fæstegods, først da er Nødvendigheden forhaanden at komme med Loven, og naar den ærede Rigsdagsmand lod til at frygte for, at Sagen skulde døe hen, da troer jeg, at det er en moralsk Umulighed, derom kan der, troer jeg, ikke være nogen Uenighed; Uenigheden er blot om den Maade, hvorpaa man skal naae Maalet.

Bale: Jeg beder det ærede Thing ikke at tage mig det ilde op, at jeg i denne Sag, som saa ofte har været paa Bane, beder om Ordet, og jeg skulde ikke have gjort det, naar det ikke var for at fremhæve et ganske enkelt Punkt, som jeg ikke troer tidligere er blevet paaagtet, og da denne Sæssion giver os Lei-

lighed til at gaae noget bybere ind i disse Sager, som vi i de foregaaende Sæssioner have maattet indskrænke os til at lade passere, saa skal jeg denne Gang fremhæve dette enkelte Punkt.

Jeg troer nemlig, at der er en Side af Fæstelovgivningen, som gjør det aldeles nødvendigt baade for Regjeringen og for os at træde til, for at ordne den, og det er Hartkornsegalliseringsloven; ved denne Lov er der nemlig indtraadt Noget, som gjør os det til en ligefrem Pligt at ordne Fæsteforholdet; denne Side af Sagen blev ikke tilstrækkelig paaagtet, dengang denne Lov kom ud; og det har senere vist sig, at der her var et Hul i Lovgivningen, som maatte udfyldes. Før Hartkornsegalliseringsloven kom ud, var der forbundet visse Rettigheder med de komplette Sædegaarde; for at en Sædegaard kunde kaldes en komplet Sædegaard, skulde den have Fæstegods til et vist Antal Tønder Hartkorn, men efter Hartkornsegalliseringsloven er dette ophørt; før den Tid var der altsaa en Art Sikkerhed for Staten, at de Fæstere, som levede paa disse Gaarde, kunde nyde godt af Manden i Fæstelovgivningen, at der nemlig sad en Besidder, som sølte Noget for de Familier, der i længere Tid havde levet under ham og hans Slægt. Efter Hartkornsegalliseringsloven er der indtraadt det Tilfælde, at man pr. Speculation kjøber disse Sædegaarde for at kunne bortselge det tilliggende Fæstegods; men vi ville Allesammen indsee, at efterat dette Forhold er indtraadt, ere disse Gaarde blevne stillede ganske anderledes end de øvrige Fæstesteder, og at der her idetmindste er et Punkt, hvor man kunde have ventet — jeg siger ikke af det nuværende Ministerium, men af den tidligere Minister og den lovgivende Magt, som dengang satte Hartkornsegalliseringsloven igjennem, — at den ogsaa havde paaagtet dette for Fæsternes yderst mislige Forhold; thi det er dog klart, at saasnart en Familie drager bort, kan man ikke paalægge den nogen Forpligtelse; men idet den sælger efter de forandrede Forhold, og en Gaard gaaer over i ganske nye Hænder, saa have vi ikke den allermindste Garantie for, at den nye Kjøber paa nogen Maade vil kunne træde i